

שמירת הלשון

האנשים החייבים באיסור לשון הרע – חפץ חיים

ח, א-ד

הרב חיים סבתו

חפץ חיים כלל ח, א-ד

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, א'

אין חלוק באסור ספור לשון הרע, בין אם המספר איש או (א) אשה, קרוב או רחוק, אף דרגילות הוא כמה פעמים, (ב) שלא יקפיד האיש, שנאמר הגנות עליו, על המספר מצד אהבת הקרבה אשר ביניהם, וגם דרך קרוב הוא, כשמספר לאחד על קרובו, איננו מכין לגנותו בעצם, רק מפני קנאת האמת, שלפי דעתו, שלא כהגון עשה לאיש פלוני בענין פלוני, אף על פי כן (ג) אם טעה בדמיונו בזה, דהינו, שמהר להחליטו לכף חוב, ועל פי אמת לא היה חייב בזה, אין דבר זה יוצא מכלל לשון הרע גמורה.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ב'

ועתה נתחיל לבאר על מי אסרה התורה לספור לשון הרע. אסור לשון הרע הוא בין על איש או אשה, ואין חלוק (ד) בין אשתו לאשה אחרת, ורבים נכשלים בזה, בעונותינו הרבים, שהתר בעיניהם לספור גנות על אשתו ובית חותנו לפני אחיו ובית אביו, ומדינא אין שום נפקא מנה בזה, אם לא שהוא מכין בזה לתועלת על להבא ולא לגנותם, וגם לא יערב בדבריו שום שקר, וכל דינו הוא כפי מה שמבאר לקמן בכלל י' מסעיף י"ג ואילה, עין שם.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ג'

ולפעמים (ה) שיה אסור לשון הרע, אפלו על קטן, כגון, לספור גנותו של יתום קטן, שמגדליו אותו אחרים בתוך ביתם, דעל ידי זה יוכל להסב, שיגרשו אותו מאתם, וכן כל כהאי גוונא, היכא שעל ידי ספורו יסובב להזיק להקטן או להצר לו על ידי זה (ואם הוא דבר, מפורסם על קטן זה, עין לעיל בכלל ב' סעיף ג' וסעיף ט' ובחלק ב' בכלל ב' סעיף ג'). ואם מכין בספורו לסלק הנזקין, שבאין על ידי זה הקטן, (ו) ולהדריה אותו בדרך ישרה מתר, אה צריה, שידע מתחלה בברור, שהספור הוא

דף מקורות

אמת, ולא למהר לסמך על זה ששמע מפי אחרים, וכמו שביאר לקמן בכלל י, עין שם היטב, (ז) גם צריך לראות את הנוכח על ידי ספורו, כי פעמים הרבה יוצא משפט מעקל מעניינים כאלו.

חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל ח, ד'

ודע, דאסור ספור לשון הרע הוא אפלו על עם הארץ, כי גם הוא בכלל עם ה' וצבאותיו, שהוציאם ממצרים וכל שכן אם הוא תלמיד חכם, בנדאי המספר לשון הרע עליו עונן גדול הרבה יותר, ואמרו חז"ל: כל המספר אחר מטתו של תלמיד חכם נופל בגיהנום, שנאמר וכו', וכמה פעמים נכנס על ידי זה בכלל מבזה תלמיד חכם, וידוע גדל ענישו של המבזה תלמיד חכם, כדאימא בחלק (דף צ"ט) (ונפסק כן ביונה דעה בסימן רמ"ג סעיף ו, שהוא בכלל (במדבר ט"ו ל"א): "כי דבר ה' בזה וכו' הפרת תפרת הנפש ההיא"), אך היצר הרע מסית לאדם, דלא שגך כלל דיו מבזה תלמיד חכם, רק בזמן הגמרא, שהיו חכמים ביותר, אבל לא על אלו שבזמננו, והוא טעות גמורה, דכל תלמיד חכם הוא לפי הדור, ואפלו בזמננו, אם הוא רק ראוי להורות ויגע בתורה נקרא תלמיד חכם, והמבזה אותו, אפלו בדברים בעלמא (סתם), ואפלו שלא בפניו, עון פלילי הוא, וחיב נדוי על זה, כדאימא ביונה דעה בסימן רמ"ג סעיף ז' ובסימן של"ד בש"ך סימן קטן ס"ח, וכל שכן אם התלמיד חכם הזה הוא מורה הוראה בעיר, דבנדאי אסור המבזהו הוא חמור הרבה יותר, דמלבד שהוא מכרח להחזיק אותו לחכם ולנהג בו כבוד, אחרי שהוא סומך על הוראותיו, עוד בספורו עליו דברי גנות הוא מונע את הרבים מעבודת ה', כי על ידי זה אמור יאמרו שאר העם: מה נלה ונדרש מאתו עניני הדיני תורה שבינינו, אחרי שלא יוכל לתור בינינו? ומתור זה כל אחד בונה במה לעצמו, (ועוד כמה קלקולים, יאריך זכרם, ה' ישמרו).